

Úvod (Viliam Čičaj)	13
I. Konflikt dvoch svetov	19
Nový sused (V. Č.)	21
1 Opis nešťastnej bitky pri Moháči Mikuláša Ištvánfiho (M. K.)	22
2 Verný opis tureckej masakry po bitke pri Moháči od priameho účastníka biskupa Štefana Brodariča (M. K.)	25
3 Trnavský mešťan Martin Holý z Hradnej dáva rade mesta Trnavy správu o obliehaní Viedne Turkami (M. K.)	27
4 Vpád vojska smeredevského bega Mehmeda v septembri 1530 do okolia Trnavy, Hlohovca, Nitry, Zlatých Moraviec a Levíc (M. K.)	28
5 Generálna kongregácia moravských stavov informuje Bratislavčanov, že v prípade nového tureckého nebezpečenstva im poskytne pomoc (M. B.)	31
6 Stredoslovenský humanista Pavol Rubigall sa obracia menom zosobnenej Panónie s prosbou o pomoc na Germániu (E. F.)	33
7 Zničenie kláštora kartuziánov na Skale útočiska (M. B.)	37
8 Fond na zaplatenie výkupného pre ľudí, ktorí sa dostali do tureckého zajatia (M. K.)	39
9 Porážka oddielov Jána Balašu pri Sečanoch (M. K.)	42
10 Krajinský hodnostár František Forgáč v stručnom opise bitky pri Sečanoch uvádza príčiny porážky v neprofesionalite časti Balašovho vojska (M. K.)	45
11 Svedectvo Michala Šuškoníča o výčinoch vojsk generála Bastu v Bánovciach (I. M.)	46
12 Mier, ktorým sa skončila pätnásťročná vojna (M. K.)	48
13 Denník fuggеровského faktora Jána Dernschwama z cesty do Konštantínopola a Malej Ázie (E. F.)	52
14 Rýmovaný opis cesty do Konštantínopola štiavnického humanistu Pavla Rubigalla (E. F.)	60
Nová krajina (V. Č.)	67
15 Knižka o spoločenských vrstvách v štáte a o príčinách prevratov humanistického učenca Martina Rakovského (E. F.)	68
16 Opis dvorského života humanistu Juraja Kopaja (E. F.)	75
17 Vojenský predpis pre jazdu a pešiakov (B. S.)	80
18 Listina Maximiliána II. o znovuzačlenení mestečka Modry do kráľovského majetku (M. D.)	85
19 Zákon uhorského snemu o zrovnoprávnení národností v mestách (M. K.)	87
20 Zákonný článok o slobode náboženského vyznania pre všetkých obyvateľov kráľovstva (M. K.)	89

21 Zákon o rozdelení jednotného uhorského šľachtického národa podľa titulov (M. K.).....	90
22 Priebeh hier po korunovácii Rudolfa II. podľa kronikára rodu Rožmberkovcov Václava Březana (M. B.)	92
II. Konflikt dvoch vierovyznaní	95
Nové vierovyznanie (V. Č.)	97
23 Snemový zákon o vyhnaní novokrstencov a sakramentárov z kráľovstva (M. K.)	98
24 Ustanovenia konzistória východoslovenských miest, tzv. Šarišské články (B. S.)	100
25 Spoločné vierovyznanie piatich východoslovenských miest Confessio Pentapolitana (B. S.)	104
26 Kanonická vizitácia alebo návšteva farnosti biskupom z rokov 1559 a 1562 (M. K.)	108
27 Snaha arcibiskupa Mikuláša Oláha o rekatolizáciu a vyznanie siedmich banských miest roku 1559 (I. M.)	112
28 Najstaršie slovenské vydanie prekladu Malého katechizmu Martina Luthera z Bardejova (J. S.)	114
29 Bystrická agenda – príručka o priebehu, poriadku bohoslužieb a iných bohoslužobných úkonov (J. S.)	117
30 Uznesenie Bratstva reformačných farárov v Gemeri o odstránení ľudových zvykov poddaných (M. K.)	120
Nová vzdelanosť (V. Č.)	125
31 Zakladajúca listina trnavského seminára arcibiskupa Mikuláša Oláha (E. F.)	126
32 Cisár Rudolf II. daruje znievске panstvo v Turci trnavskému kolégiu Spoločnosti Ježišovej (M. B.)	130
33 Študiijný poriadok a zákony disciplíny levočskej školy rektora Jána Mylia (B. S.)	132
34 Vavrínek Benedikt Nedožerský a jeho Štruktúra nižšej školy (E. F.)	138
35 Česká gramatika humanistu Vavrinca Benedikta Nedožerského (E. F.)	141
36 Emblémy trnavského humanistu Jána Sambuca (E. F.)	145
37 Pojednanie o podivuhodných vodách Uhorska od Levočana Juraja Wernhera (M. B.)	147
38 Korešpondencia bratislavského prírodovedca Juraja Purkirchera (E. F.)	152
III. Svet hospodárstva.....	161
Nové vlastníctvo (V. Č.)	163
39 Kráľ Maximilián udeľuje potomkom bývalého miestodržiteľa Františka Révaja za zásluhy novú dedičnú donáciu na hrad a panstvo Sklabiňa v Turčianskej stolici (M. M.)	164
40 Inventárny súpis hnuteľností na hrade Blatnica a jeho majeroch (M. M.)	166
41 Súdna obhliadka horských pasienkov zvaných Od vrat a od skaly v pohorí Veľkej Fatry v spore medzi Andrejom Justom s príslušníkmi rodu Révajovcov (M. M.)	169

42 Rozobratie častí neznámeho kaštieľa z Turca a ich odvoz do Oravskej stolice (M. M.)	171
43 Spor o určenie hraníc územia medzi Tisovcom a Rimavskou Píľou na základe svedectiev viacerých obyvateľov (M. K.)	173
44 Vyšetrovanie priebehu západnej hranice panstva Lednica (M. K.)	175
45 Súpis majetkov a inventáru hradu Súča v Trenčianskej stolici vyhotovený pri odovzdaní kráľovským zástupcom Václavovi Tetauerovi a Adamovi z Broumova Rafaelom Podmanickým (M. M.)	179
46 Inventárny súpis hnuiteľného majetku vyhotovený po smrti vdovy Gabriela Révaja v kaštieli v Turčianskej Štiavničke a zámku Sklabiňa (M. M.)	184
47 Prefekt révajovských panstiev Sklabiňa a Blatnica v Turčianskej stolici Matúš Ivanka píše svojmu zemepánovi Františkovi Révajovi o obliehaní hradu počas povstania Štefana Bočkaja (M. M.)	187
48 Provízor hradov Sklabiňa a Blatnica Michal Mošóci píše svojmu pánu Petrovi Révajovi o hospodárskej a politickej situácii na jeho turčianskych majetkoch (M. M.)	189
49 List s pokynmi Petra Révaja pre provízora jeho majetkov v Turci (M. M.)	191
Nové príjmy (V. Č.)	193
50 Najstaršie knižné pojednanie o baníctve na Slovensku (M. Ka.)	194
51 Správa o banskej a hutníckej výrobe vo Švedlári, Smolníku, Rudabányi, Gelnici a Krompachoch (M. Ka.)	196
52 Zákaz ilegálneho predaja a falšovania striebra a zlata (M. Ka.)	199
53 Dekrét kráľa Ferdinanda o razbe toliarov v Uhorsku (M. Ka.)	201
54 Fuggerovci odovzdávajú lúčobňu v Kremnici kráľovi Ferdinandovi I. (M. Ka.)	203
55 Kráľ Maximilián vydáva tzv. Nový banský poriadok (M. Ka.)	205
56 Dohoda liptovských zemanov a banských podnikateľov o ťažbe drahých kovov (M. K.)	208
57 Štatúty šteliarov Muránskej doliny v Gemeri (M. K.)	211
58 Portálna daň Turčianskej stolice (M. M.)	216
59 Súpis portálnej dane Bratislavskej stolice (M. K.)	220
60 Daňový súpis domov Bratislavskej stolice (M. K.)	223
61 Jan Dubravius: O rybníkoch a rybách, ktoré v nich žijú (E. F.)	226
IV. Svet každodennosti	231
Nová rozmanitosť (V. Č.)	233
62 Zakladacia listina krajčírskoho (ševcovského) cechu v Mošovciach (M. M.)	234
63 Artikuly ružomberských krajčírov, súkenníkov a gombičkárov (B. S.)	235
64 Privilégium cisára Maximiliána II. bratislavským kupcom (M. B.)	239
65 Kontrakt na výrobu sanitory pre Sklabinský hrad (M. M.)	240
66 Vyúčtovanie opravy vežových hodín v Banskej Bystrici (I. G.)	242

67 Slovenská prisaha prokurátora v stoličnom protokole Turčianskej stolice (M. M.)	243
68 Prísazné formuly mestských funkcionárov a zamestnancov (B. S.)	244
69 Požiarny poriadok mesta Bratislavy (M. Ka.)	246
70 Požiar v Levoči 7. júna 1550 (B. S.)	248
71 Turčiansky župan Michal Révaj pozýva na svoju svadbu s Annou, dcérou nebohého Petra Bakiča, bratislavský magistrát na Holíčsky hrad (M. M.)	251
72 Súpis svadobných darov Eufrozíny Mičinskej (M. M.)	253
73 Testament cisára Ferdinanda I. (M. B.)	255
74 Testament zemana Františka Benického (M. M.)	257
75 Testament obyvateľa Sv. Martina v Turčianskej stolici Michala Brzaka (M. M.)	261
76 Testament rybára Imricha Rietzingera z Bratislavy (M. B.)	262
77 Testament Maruše, vdovy po Jurajovi Kulhavom (J. S.)	264
78 Kastelán na hrade Ostrý Kameň žiada radu mesta Trnavy o vysvetlenie, prečo vysekali Trnavčania háj (M. K.)	266
79 Žiadosť Šimka Žibrina z Brezna o odpustenie dlhu (J. S.)	267
80 Žofia Šarkanová žiada radu mesta Trnavy o pomoc v majetkovej záležitosti (M. K.)	269
81 Kronika banskobystrickej mestskej fary (I. G.)	271
Nová spravodlivosť (V. Č.)	275
82 Zápis pred radou mesta Žiliny o urážke cti žilinského richtára Jána Nemca (M. B.)	276
83 Richtár z Nižného Sliača Jamrich Belavka potvrdzuje žalobu Adama Beniača proti jeho strýkom vo veci dedičstva (J. S.)	278
84 Krivé obvinenie z násilného prepadnutia Bena Košťala z Bobrovníka (J. S.)	280
85 Žiadosť richtára a rady mesta Frajštak o vyrovnanie podlžnosti Jakuba Garaja voči mäsiarom mestečka za dobytok (J. S.)	282
86 Proces s pezinskými židmi obvinenými z rituálnej vraždy (I. M.)	284
87 Procesy s čarodejnicami v Bratislave (B. S.)	287
88 Prípady z mestskej trestnej súdnej praxe (B. S.)	292
Prílohy	299
Prehľad najvýznamnejších udalostí v rokoch 1526 – 1608	301
Zoznam použitých edícií prameňov a odbornej literatúry vrátane použitých skratiek	353
Výberový register	
Menný	356
Miestny	363